

ความชุกและปัจจัยทำนายการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุไทยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เกศกัญญา จิรัตติกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2548

ISBN 974-502-584-4

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ เกศกัญญา จิรตติกุล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... ธีรภัทร ธีรภัทร..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีภรณ์ ทรัพย์กรานนท์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารี กังใจ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ธีรภัทร ธีรภัทร..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีภรณ์ ทรัพย์กรานนท์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารี กังใจ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

..... กรรมการ

(ดร.โรจน์ จินตนาวัฒน์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กชกร สังขชาติ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่...13...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

ในการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ ซึ่งเป็นประธานในการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาริ กังใจ และรองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ และให้กำลังใจ จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ พร้อมกันนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. โรจน์ จินตนาวัฒน์ ที่อนุเคราะห์ให้น้ำ เครื่องมือที่ท่านได้สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อใช้คัดกรองการทารุณกรรมผู้สูงอายุไทยให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิทยานิพนธ์นี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด นครศรีธรรมราช ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสตูล หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ หัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเมือง หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลท่าวัง ปากนคร โพธิ์เสด็จ ท่าศาลา ท่าจีน และตำบลเปลี่ยน พยาบาลประจำสถานีอนามัย ตลอดจน อสม. ทุกหมู่บ้านทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณ ผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีค่าในงานวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและ พี่ ๆ ที่ให้การสนับสนุน ด้วยความรักและห่วงใยตลอดมา และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นารีรัตน์ สังวรวงษ์พนา อาจารย์ ดร. รัชนิกร นามจันทรา ตลอดจน พี่ เพื่อน และน้อง ๆ ทุกท่านที่ผู้วิจัยไม่สามารถเอ่ยนามได้อย่างครบถ้วนในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือเป็นกำลังใจ ตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์นี้

เกศกัญญา จิรดิติกุล

42910172: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.บ. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: การถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ/ ผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เกศกัญญา จิรติติกุล: ความชุกและปัจจัยทำนายการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุใน

จังหวัดนครศรีธรรมราช (PREVALENCE AND PREDICTORS OF ELDER ABUSE AMONG THAI ELDERLY IN NAKHON SI THAMMARAT) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์:

รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D., วาริ กังใจ, พย.ด., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ก.ค. 119 หน้า ปี พ.ศ. 2548.

ISBN 974-502-584-4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุก ความสัมพันธ์ และปัจจัยทำนายการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ เพศ ภาวะสุขภาพ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตของสมาชิกในครอบครัว ประวัติการดื่มเหล้า และ/ หรือ เสพยาของสมาชิกในครอบครัว ทักษะคิดของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และสถานะทางการเงินของผู้สูงอายุและครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 140 ราย สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบหลายชั้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล ด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แบบประเมินการรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม และแบบคัดกรองการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ 3 ชุดหลัง ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.83 0.94 และ 0.88 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ของการถูกทารุณกรรม จำนวน 103 ราย (ร้อยละ 73.6) โดยพบการทารุณกรรมด้านจิตใจมากที่สุด จำนวน 53 ราย (ร้อยละ 53.6) รองลงมา คือ การเอาผลประโยชน์จากผู้สูงอายุ จำนวน 58 ราย (ร้อยละ 41.4) การล่วงละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุ จำนวน 47 ราย (ร้อยละ 33.6) การทอดทิ้ง จำนวน 23 ราย (ร้อยละ 16.4) และการทารุณกรรมด้านร่างกาย จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 15) และพบว่า สถานะทางการเงินของผู้สูงอายุและครอบครัว และประวัติการดื่มเหล้าและ/ หรือเสพยาของสมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำนายการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 73.6

42910172: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING; M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)

KEYWORDS: ELDER ABUSE/ THAI OLDER ADULT IN NAKHONSRI THAMMARAJ

KEADKANAYA CHIRATTHITIKUL: PREVALENCE AND PREDICTORS OF ELDER ABUSE AMONG THAI ELDERLY IN NAKHON SI THAMMARAT.

THESIS ADVISOR: RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D., WAREE KANGCHAI, D.N.S, PAIRAT WONGNAM, Ph.D. 119 P. 2005. ISBN 974-502-584-4

The purpose of this research was to determine prevalence correlation and predictors of elderly abuse based on selected factors such as age, sex, health status, functional ability, past history about psychiatric illness of elder family members, past history about alcoholic and substance abuse of elderly family members, attitude toward aging, living arrangement and financial status. The samples consisted of 140 elderly in Nakhon Si Thammarat. A multistage sampling method was used to recruit samples. Data were collected by interview using 4 questionnaires, which were a questionnaire on functional ability (Barthel ADL Index), a questionnaire on the modified H.A.L.F., assessment tool and a questionnaire on the Elder Abuse Scale, of which the last three questionnaires had already been tested for the reliability. Their reliability were .83, .94, and .88 respectively. Data were analyzed using stepwise logistic regression.

Finding of the study demonstrated that approximately 73.6 % of the participants had experienced at least one abusive behavior. The prevalence rate of various types of elder abuse, including psychological abuse, exploitation, violation of rights, neglect, and physical abuse were 53.6%, 41.4%, 33.6%, 16.4%, and 15% respectively. The result showed that two significant predictors factors, financial status, past history about alcoholic and substance abuse of elderly family members were accounted for 73.6 percent of elder abuse.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามในการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
สมมติฐานและเหตุผลสนับสนุนการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการทารุณกรรมผู้สูงอายุ	18
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมผู้สูงอายุ.....	31
การประเมินการถูกทารุณกรรมในผู้สูงอายุ	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
รูปแบบการวิจัย	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	50
การเตรียมผู้ช่วยวิจัย.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	52
4 ผลการวิจัย.....	54
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	73
สรุปผลการวิจัย.....	73
อภิปรายผล	75
ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	94
ภาคผนวก ข ใบพิทักษ์สิทธิ์และเอกสารชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย	110
ภาคผนวก ค การแปลงข้อมูลเป็นตัวแทน.....	117
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	119

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางประเมินปัจจัยเสี่ยงต่อการทารุณกรรมผู้สูงอายุ	38
2	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สูงอายุ จำแนกตาม ข้อมูลพื้นฐาน	56
3	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้สูงอายุจำแนกตาม ระดับ คะแนนของ ภาวะสุขภาพ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทักษะคิดของ สมาชิกในครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวและสถานะ ทางการเงินของผู้สูงอายุและครอบครัว	58
4	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการทารุณกรรมในผู้สูงอายุ (n = 140)	60
5	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test	61
6	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ.....	61
7	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการเจ็บป่วยทางจิตของสมาชิกใน ครอบครัวกับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test	62
8	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการดื่มเหล้าและ/หรือเสพยาของสมาชิก ในครอบครัวกับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test	63
9	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test	63
10	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันกับ การถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test.....	64
11	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ กับการถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test.....	65
12	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวกับการถูก ทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test.....	65
13	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางการเงินของผู้สูงอายุและครอบครัวกับ การถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ โดยใช้ χ^2 -Test.....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยแสดงในรูปตารางเมตริก สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix).....	67
15 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก สำหรับปัจจัยที่มีอำนาจในการทำนายผู้สูงอายุ ที่ถูกทารุณกรรม จากการที่ผู้สูงอายุถูกทารุณกรรม ($Y = 1$) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุ ที่ไม่ถูกทารุณกรรม ($Y = 0$)	68
16 การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกในการทดสอบความเหมาะสมของปัจจัยเสี่ยงที่ใช้ ในโมเดล (Omnibus Tests of Model Coefficients).....	69
17 การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model Summary).....	70
18 การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกในการทดสอบความถูกต้องของสมการทำนาย ผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมและไม่ถูกทารุณกรรม.....	70

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	17
2 การสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น.....	45